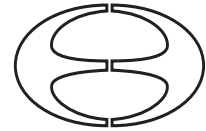

Universala Esperanto-Asocio

en oficialaj rilatoj kun UN kaj Unesko

Centra Officejo: Nieuwe Binnenweg 176, 3015 BJ Rotterdam, Nederlando

Telefona +3110 436 10 44 / 436 15 39 Telefakso +3110 436 17 51

Opdatering om esperanto

2003-01-10

I en verden der bliver mere og mere bevidst om mindretals rettigheder og om betydningen af sproglig og kulturel diversitet, er det internationale sprog esperanto ved at vinde fornyet opmærksomhed hos indflydelsesrige beslutningstagere.... Organisationer og foreninger presser på for at få spørgsmålet om et internationalt sprog sat på de Forenede Nationers og den Europæiske Unions dagsorden.... Nitobe-Symposiet, der blev afholdt af en række internationale organisationer i Prag, Tjekkiet, i juli 1996, sammenførte en gruppe af uafhængige eksperter, som undersøgte esperantos daværende situation og foreslog at det blev inddraget i de aktuelle debatter om sproglige rettigheder og sprogpolitik. Prag-manifestet, en moderne genfremsættelse af de værdier og mål der motiverer esperanto-bevægelsen, understreger sprogligt demokrati og bevarelsen af sproglig diversitet.... Esperantotalende kendt fra de seneste nyheder inkluderer nobelpristageren fra 1994 Reinhard Selten, verdensmesteren i skak fra 1996 Zsuzsa Polgár, og Tivadar Soros, far til finansmanden George Soros.... "Indfødte dialoger", der er et program der skal styrke dialogen mellem indfødte folkeslag verden over, går uden om de forskellige tidligere kolonimagters sprog ved at bruge esperanto som kommunikationsmiddel.... Herunder nogle yderligere oplysninger om esperantos nuværende tilstand.

Mål og oprindelse. Grundlaget til det der blev til det internationale sprog esperanto, blev udgivet i Warszawa i 1887 af dr. Ludwik Lazar Zamenhof. Tanken om et internationalt plansprog, der ikke skulle erstatte de etniske sprog, men tjene som andetsprog for alle, var langtfra ny, men Zamenhof forstod at et sådant sprog må udvikles ved at blive brugt kollektivt, og derfor begrænsede han sit forlæg til en minimal grammatik og et lille ordforråd. Esperanto er i dag et fuldt udviklet sprog og har en verdensomspændende brugerbase og et fuldstændigt sæt af udtryksmidler. Mange af Zamenhofs ideer foregreb tankegangen hos den moderne lingvistik grundlægger, strukturalisten Ferdinand de Saussure (hvis bror René var esperantist).

Karakteristika. Esperanto både tales og skrives. Dets ordforråd kommer især fra vesteuropæiske sprog, mens dets syntaks og morfologi udviser stærk slavisk påvirkning. Morferne i Esperanto er invariable og kan næsten endeløst kombineres i forskellige ord, sådan at sproget også har meget tilfælles med isolerende sprog som kinesisk, mens dens indre ordstruktur udviser ligheder med agglutinerende sprog såsom tyrkisk, swahili og japansk.

Udvikling. Fra starten bestod sproget af ca. 1000 ordrødder, hvoraf man kan danne 10-12.000 ord. Nu om dage indeholder esperanto-ordbøger gerne 15-20.000 rodord, hvoraf der kan dannes hundredtusinder af ord, og sproget udvikler sig til stadighed: Esperantos Akademi overvåger de aktuelle tendenser. I tidens løb er sproget blevet brugt til næsen alle tænkelige formål, herunder kontroversielle og problematiske. Sproget var forbudt, og dets brugere blev forfulgt, både under Stalin, som betragtede det som et sprog for "kosmopolitter", og af Hitler, for hvem det var et jødesprog (Zamenhof, sprogets

skaber, var af jødisk herkomst). Sproget er også blevet brugt i hjemmet, og der findes nu hen imod tusind der har esperanto til modersmål.

Brugere. Verdens-esperantoforeningen (Universala Esperanto-Asocio, UEA), hvis medlemmer er den mest aktive del af esperanto-samfundet, har nationale afdelinger i 62 lande og individuelle medlemmer i næsten dobbelt så mange. På antallet af solgte lærebøger og lokale foreningers medlemsstatistikker må det formodes at der er hundredtusinder, måske et par millioner mennesker med en vis kundskab i sproget. Esperantotalende findes i hele verden, med bemærkelsesværdige koncentrationer i så forskellige lande som Kina, Japan, Brasilien, Iran, Madagaskar, Bulgarien og Cuba.

Undervisning i esperanto. Man kommer hurtigt i gang med at kommunikere på esperanto, og det er derfor en ideel indføring i studiet af fremmedsprog. Efter blot nogle ugers forløb kan eleverne begynde at bruge esperanto til korrespondance, og efter nogle måneder til skolerejser i udlandet. Eksperimenter og uformelle observationer bevidner, at forudgående undervisning i esperanto har positiv virkning på indlæring af såvel første- som andetsprog. Selv om der undervises i det på visse skoler, bliver det normalt lært gennem selvstudium eller korrespondancekurser (på såvel papir som e-mail) eller i de lokale esperanto-foreninger. Der findes lærebøger eller materiale til selvstudium på mere end 100 sprog. På en nyere hjemmeside for esperanto-lærere, <http://www.edukado.net>, får man et indtryk af de aktuelle uddannelsesaktiviteter.

Officiel anerkendelse. I 1954 anerkendte UNESCOs Generalkonference at det som esperanto har opnået, er i overensstemmelse med UNESCOs mål og idealer, og der blev etableret officielle relationer mellem UNESCO og UEA. Samarbejdet mellem de to organisationer er fortsat. I 1977 talte generaldirektøren for UNESCO, Amadou-Mahtar M'Bow, på den Esperantos 62. verdenskongres. I 1985 anbefalede UNESCOs generalforsamling at medlemsstaterne og internationale organisationer skulle fremme undervisningen af esperanto i skolerne, og at det skulle bruges i internationale forhold. UEA har også konsultative forbindelser til FN, UNICEF, Europarådet, Organisationen af Amerikanske Stater og ISO (den internationale standardiseringsorganisation).

Møder og rejser. Hvert år afholdes over hundrede internationale konferencer og møder på Esperanto – uden oversættere eller tolke. Den største er Verdens-esperantokongressen (Universala Kongreso de Esperanto), som de seneste år er afholdt i Adelaide (1997), Montpellier (1998), Berlin (1999), Tel-Aviv (2000), Zagreb (2001) og Fortaleza i Brasilien (2002). De næste verdenskongresser kommer til at foregå i Göteborg, Sverige (2003); Peking, Kina (2004); og Vilnius, Litauen (2005). Det første symposium for esperantister i arabiske lande fandt sted i Amman år 2000, den femte nord- og sydamerikanske kongres fandt sted i Meksiko By i 2001, og den næste asiatiske kongres skal afholdes i Seoul i 2002. 2002-udgaven af Pasporta Servo, en service som UEAs ungdoms- sektion står for, indeholder 1200 adresser i 82 lande på frivillige værter der giver gratis overnatning til Esperanto-talende rejsende.

Forskning og biblioteker. I mange universiteter har esperanto en plads i kurser om sprogvidenskab; enkelte tilbyder det som et selvstændigt fag. Særligt bemærkelsesværdige er Eötvös Lóránd-universitetet i Budapest, der tilbyder en afsluttende eksamen i Esperanto; og universitetet i Poznan, Polen, hvor man kan tage et diplom i interlingvistik. Den amerikanske sprog lærerforening, Association of Modern Languages, udgiver en bibliografi der hvert år registrerer over 300 fagudgivelser om esperanto. Den britiske esperantoforening har et bibliotek på mere en 20.000 titler. Af andre store biblioteker bør nævnes det Internationale Esperantomuseum i Wien (en afdeling af det østrigske nationalbibliotek), Hodler-biblioteket ved verdensesperantoforeningens central-kontor i Rotterdam, samt esperanto-samlingen i Aalen, Tyskland. Samlingerne i Wien og Aalen kan konsulteres via Internet og det internationale lånesystem.

Professionelle kontakter og særlige interesser. Der findes særlige esperanto-foreninger for læger, forfattere, jernbanearbejdere, videnskabsfolk, musikere og mange andre. De udgiver ofte egne blade, organiserer konferencer og hjælper med at udvide sprogets anvendelighed til faglig brug. "Akademio Internacia de la Sciencoj" (det Internationale Videnskabsakademi) i San Marino letter samarbejdet på universitetsniveau. Originale og oversatte udgivelser fremkommer regelmæssigt indenfor emner som astronomi, edb, botanik, entomologi, kemi, jura og filosofi. Der findes særlige organisationer for grupper som spejdere, blinde, skak- og gospillere; og Verdensesperantoforeningens ungdomssekction, TEJO, afholder hyppigt internationale møder og udgiver sine egne tidsskrifter. Der er også særlige foreninger for buddhister, shintoister, katolikker, kvækere, protestanter, mormoner og bahai-tilhængere, og en mange samfundsaktive grupper bruger sproget.

Litteratur. Den blomstrende litterære tradition på esperanto anerkendes af PEN International, som optog en esperanto-filial på sin 60. kongres i september 1993. Blandt de nuværende forfattere på esperanto bør nævnes romanforfatterne Trevor Steele (Australien), István Nemere (Ungarn) og Spomenka Štimec (Kroatien); digterne William Auld (Skotland), Mikhail Gishpling (Rusland/Israel) kaj Abel Montagut (Katalonien); samt essayister og oversættere som Probal Dashgupta (Indien), Fernando de Diego (Venezuela) og Kurisu Kei (Japan). Auld blev indstillet til Nobel-prisen i Litteratur i både 1999 og 2000 for hans bidrag til poesien.

Oversættelser. Af litterære oversættelser er der de sidste år udgivet bl.a. Hemingways "Den gamle mand og havet", Tolkiens "Ringenes herre", "Hundrede års ensomhed" af García Márquez, Umar Khayyams "Rubaiyat", Grass' "Bliktrommen", Marco Polos rejseberetning, og den store kinesiske familiesaga af Cao Xueqin "Drømmen om det røde værelse". Indenfor børnelitteraturen har Asterix, Peter Pys og Tintin nu fået selskab af "Den store Bastian" og Pipi Langstrømpe. Hele serien af Mumidalen-bøger af den verdenskendte finske forfatter Tove Jansson, så vel som L. Frank Baums bøger om troldmanden fra Oz, kan hentes på Internettet. Af bøger oversat fra esperanto bør nævnes "Maskerado", en bog der blev udgivet på esperanto i 1965 af Tivadar Soros, faderen til finansmanden George Soros: den handler om hans families oplevelser under nazisternes besættelse af Budapest. Dette værk er for nylig kommet i en engelsk (2000) og en amerikansk udgave (2001), og er også kommet i en russisk, tysk og tyrkisk udgave.

Teater og film. Dramaer af så forskellige forfattere som Goldoni, Ionesco, Shakespeare og Alan Ayckbourn er gennem de senere år blevet opført på esperanto. Mange af Shakespeares skuespil findes i esperanto-oversættelse: en af de seneste opsætninger på esperanto var *Kong Lear* i Hanoi, Vietnam i december 2001, med lokal besætning. Om end *Den Store*

Diktator med Chaplin brugte plakater med esperantotekst i sine scenerier, er helaftefilm mindre almindelige. En undtagelse er dog kultfilmen *Incubus*, hvor dialogerne udelukkende er på esperanto.

Musik. Sange på esperanto findes indenfor såvel pop og folk, rockmusik, kabaret, solist- og korsang, og opera. Populære komponister og kunstnere, såsom briterne Elvis Costello og amerikaneren Michael Jackson har enten indspillet på esperanto, komponeret orkestermusik med inspiration fra sproget, eller brugt det i reklamematerialet. Nogle af numrene på det rent esperantosprogede album som blev lanceret i Spanien i november 1996, opnåede pæne placeringer på de spanske hitlister. Blandt klassiske orkesterstykker og korværker med tekster på esperanto findes Lou Harrison's "La Koro-Sutro" (Hjerte-sutraen) og David Gaines' første symfoni; begge komponister er amerikanere. Musik på esperanto kan findes på Internettet, blandt andet er der et par steder tilegnet karaoke på esperanto.

Tidsskrifter. Der udkommer regelmæssigt over 100 magasiner og blade på esperanto, herunder det månedlige nyhedsblad *Monato*, det litterære tidsskrift *Fonto*, og UEAs medlemsblad *Esperanto*. Den fjortendages nyhedstjeneste *Eventoj* tilbyder også en elektronisk udgave, ligesom *Monato*; visse tidsskrifter har lagt deres arkiver ud på Internettet. Blandt andre tidsskrifter findes der udgivelser om medicin og videnskab, religiøse magasiner, ungdomsblade, tidsskrifter for dannelse, andre litteraturblade, samt fagtidsskrifter.

Radio og fjernsyn. Radio-stationer i Øst- og Sydamerika, Brasilien, Kina, Cuba, Estland, Ungarn, Italien og Polen har regelmæssige udsendelser på esperanto, hvilket også gælder Vatikanstatens radio. Visse programmer kan også høres over Internettet. I forskellige lande sendes der esperanto-kurser i fjernsynet; senest har den polske fjernsynskanal 1 sendt en tilpasning af BBC's "Muzzy i Gondoland".

Internet. Elektroniske netværk er det hurtigst voksende kommunikationsmiddel mellem esperantos brugere. Der findes nogle hundrede forskellige diskussionslister på esperanto, som behandler emner lige fra brug af sproget i familien til den generelle relativitetsteori. Esperanto er meget brugt i chatroom-protokollerne ICQ, IRC og PalTalk. Hjemmesider på esperanto findes i hundredtusinder. Nogle kan findes gennem det Virtuelle Esperanto-bibliotek på <http://www.esperanto.net/veb>, andre ved at skrive "esperanto" i en hvilken som helst WWW-søgemaskine.

Tjenesteydelser fra UEA. UEA udgiver bøger, blade, samt en årbog med lister over esperanto-organisationer og lokale repræsentanter verden over. Disse udgivelser er oplistet sammen med oplysninger om plader, kassettebånd osv. i UEAs bogkatalog, som kan fås som tryksag, men som man også kan slå op i over Internettet (på adressen <http://www.uea.org/katalogo>). UEAs bogtjeneste har over 3500 titler på lager. Esperanto-Dokumentoj, som er en serie som UEA udgiver på esperanto, engelsk og fransk, indeholder undersøgelser og rapporter om esperantos aktuelle situation, og kan fås gennem UEAs centralkontor i Rotterdam.

For yderligere oplysninger om esperanto kan man henvende sig til Universala Esperanto-Asocio, Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, Holland (tlf. +31-10-436-1044; fax 436-1751; e-post uea@inter.nl.net), eller 777 United Nations Plaza, New York, NY 10017, USA (tlf. +1-212-687-7041; fax 949-4177), eller gennem dets hjemmeside på <http://www.uea.org>.